PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

Sayı/*Number* 11 Ocak / *January* 2012 ISSN 1308 - 2922

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Prof. Dr. Turhan KAÇAR

Editörler
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR
Doç. Dr. Nurten SARICA
Doç. Dr. H. Aliyar DEMİRCİ

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Grafik ve Dizgi
Gülderen ALTINTAŞ

Baskı
Turkuaz Ofset
0258 372 21 11

Yazışma Adresi
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Yerleşkesi 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR
Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM
Doç. Dr. Aydın SARI
Doç. Dr. İsmet PARLAK
Doç. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ
Doç. Dr. Nurten SARICA
Doç. Dr. Selçuk Burak HAŞILOĞLU
Doç. Dr. Şükran TOK
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali SARI
Yrd. Doç. Dr. Mehmet YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Saim CİRTİL
Yrd. Doç. Dr. Türkan ERDOĞAN
Dr. Coşkun DAŞBACAK

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Candan TERWİEL	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsen DEMİR	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet MEDER	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Muammer NURLU	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Ali ÜNAL	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr . Nurgül OKTİK	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Sadettin SARI	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah KARAMAN	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Behset KARACA	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent GÜLOĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Cem BAYDUR	MuğlaÜniversitesi
Doç. Dr. Ensar YEŞİLYURT	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Feryal ÇUBUKCU	Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Nurten SARICA	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Selim YILMAZ	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Süleyman BARUTÇU	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Süleyman UYAR	Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Abdullah ÖZDEMİR	Adnan Menderes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayça ÜLKER ERKAN	Adnan Menderes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayşe SAVRAN GENCER	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Azer Banu KEMALOĞLU	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cumhur Yılmaz MADRAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Filiz ACAR	Düzce Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Harun SULAK	Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şahin BARANOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkan ERDOĞAN	Pamukkale Üniversitesi

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

Sekreterya
Recep DURMUŞ
Azize ŞIRALI EKMEKÇİ

İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*

Birol ERKAN **1**
Türkiye İle Sınır Komşuları Arasındaki Dış Ticaretin Karşılaştırmalı Üstünlükler Perspektifinde Analizi
Analysis in Comparative Advantages Perspective of Foreign Trade of Turkey and Border Countries

Hakan SARITAŞ – Cengiz SARAY... ..... **23**
Türk Bankacılık Sektörünün Karlılık Performansının Analizi
Analysis of Profitability Performance of Turkish Banking Sector

Hakan SARITAŞ – Altan GÖKÇE..... **39**
Amerika Birleşik Devletlerinde ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşanan Ekonomik Krizlerin Temel Analizi: Nedenler ve Etkiler
Fundamental Analysis of Economic Crisis in the United States and in European Union Countries: Causes And Effects

Mustafa Zihni TUNCA - Mustafa BAYHAN..... **53**
Kalite Fonksiyon Göçerimi Yönteminin Tedarikçi Seçiminde Kullanımı
Using Quality Function Deployment Method in the Supplier Selection

Sevcan GÜNEŞ-Şakir ÇAKMAK-Filiz YEŞİLYURT-Gökhan TUZCU **71**
Ösys Başarısını Etkileyen Faktörlerin Analizi
The Determinants of OSYS Success

Yunus GÜLCÜ-Selim Adem HATIRLI..... **83**
Doğalgaz Kullanımını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Analizi: Isparta İli Örneği
An Analysis of Socio-Economic Factors Effecting the Use of Natural Gas: An Example of Isparta City

Zuhal ÖNEZ ÇETİN **97**
Yoksulluğu Azaltmada Yeni Bir Yaklaşım: Yoksul-Yanlı Turizm
A New Approach at Poverty Alleviation: Pro-Poor Tourism

Feyza TOKAT..... **109**
XVII. Yüzyılda Yaşamış Bir Bilgin: Hezârfen Hüseyin Efendi
XVII. Century Scholar: Hezârfen Hüseyin Efendi

Haldun SOYDAL-Zekeriya MIZRAK-Murat ÇETİNKAYA..... **117**
Makro Ekonomik Açıdan Türkiye'nin Alternatif Enerji İhtiyacının Önemi
From Imprantance of Alternatife Energy Need of Turkey

Mehmet MEDER- Mustafa GÜLTEKİN..... **139**
Türkiye'nin Büyük Kentlerinde 1999-2009 Yılları Arasındaki İntihar Eğilimleri
Dispositions of Suicide Between the 1999-2009 Years in the Large Cities of Turkey

Mehmet Yaşar ERTAŞ **153**
XV. - XVI. Yüzyıllarda Hambat Yöresinde Yerleşim ve Nüfus
Settlement and Population in Hambat Area in the 15th and 16th Centuries

Meryem AYAN 169
Evlilik Yoluyla Irksal ve Dini Kesişmeler
Race and Religious Intersections Through Marriages

Rıza SAM 177
Şiddete Sürüklenerek Suça İtilenler: Geleceğin Suçlularını Yetiştirmek Üzerine Düşünceler
Individuals Dragged by Violence and Pushed into Crime: Reflections on the Training of Tomorrow's Criminals

Necla KÖKSAL – Melek ÇINAR.....191
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilimin Doğasına ve Öğrenme-Öğretme Sürecine Yansıtılmasına İlişkin Görüşleri
Social Studies Preservice Teachers' Views on Nature of Science and Reflecting Nature of Science on Learning-Teaching Process

Mustafa SARICA.....205
Türkçede Eylemsilerin (Ortaçlar ve Ulaçlar) Fransızcayla İlişkili Olarak İncelenmesi
Constrastive Study of Participles in Turkish in Relation with French

Tuncer YILMAZ.....215
Ütopya ve Hicvin Buluşması: Samuel Butler'in *Erewhon'u*
Where Utopia and Satire Meets: Samuel Butler's Erewhon

Emre AŞILIOĞLU.....231
İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının Sanat Eğitimi İlkelerinin İncelenmesi
Study of Art Education Principles of Visual Arts Curriculum in the Second Level of Primary Education

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Sayı 11, 2012, Sayfa 177-189

ŞİDDETE SÜRÜKLENEREK SUÇA İTİLENLER: GELECEĞİN SUÇLULARINI YETİŞTİRMEK ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Rıza SAM*

Özet
Belli bir toplum içerisindeki bireylerin hareket etme tarzlarına bakıldığında, bu hareketlerin gelişigüzel olmaktan çok, norm yönelimli oldukları söylenebilir. Bunun nedeni, mevcut değerler ile ilişkilidir. Çünkü her değer, kültür mirasının devredileceği toplumsal tiplerin yetiştirilmesine hizmet etmektedir. Ancak bu değerler, çocukların, yeniyetmelerin ve gençlerin aşırılıklarının dizginlenmesinde ve sapkın bir davranışın cezalandırılması gerektiğinde çok önemli bir yol gösterici olur. Kısaca davranışları düzenleyici değerler, "standart bir şiddet normu" olarak, cezanın nasıl ve ne şekilde uygulanması gerektiğini belirlemektedir. Fakat böyle bir uygulamada anormal olanın normalleşmesi tehlikesi vardır. Böyle bir tehlikenin hangi boyutlarda olduğunun görülmesi ve karşılaşılan değerlere takınılan tavırların karşılanma biçimlerine odaklanılmasını gerektirmektedir. Bu amaçla yapılan çalışmada bir şiddet ortamında maruz kalarak suça itilenlerin, birbirinden farklı hareket etme biçimlerinin temelinde yatan nedenler ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Şiddet, Saldırganlık, Kutsanmış Şiddet, Negatif Öğrenme, Davranış Düzenleyicileri.*

INDIVIDUALS DRAGGED BY VIOLENCE AND PUSHED INTO CRIME: REFLECTİONS ON THE TRAİNİNG OF TOMORROW'S CRİMİNALS

Abstract
When individuals in society act in a certain style, these movements, can be said to be the norm-oriented rather than random. The reason is related to current values. Because each value, serves the training of social types transferred to cultural heritage. However, these values, in excessing and punishing deviant behavior of children and young people is a significant guide. In short, the regulatory behavior of values, as "a standard norm of violence" determines how and in what form the penalty should be applied to. But there is danger of normalizing what is abnormal in such a practice. Values seen and faced the danger of such a persona is what size you require a focus on attitudes of meeting formats. For this purpose, a study should be conducted for those exposed to crime, to act in different formats that are tried to be the underlying causes.

Key Words: *Violence, Aggression, Sacred Violence, Negative Learning, Behavior Modifiers.*

GİRİŞ

İnsan yavrusu dünyaya bir aile ortamında gözlerini açar ve bu ortamın etkilerine maruz kalır. Zamanla idrak ve kavrama kabiliyetinin gelişmesiyle, biyolojik yeteneklerini etkisine maruz kaldığı aile ortamıyla ilişkilendirerek, içinde yer aldığı dünyaya kendince bir anlam kazandırmaya çalışır. Burada önemli olan, çocuğun aile içindeki ilişki ve etkileşimlerinde yetiştiriliş tarzı itibariyle sağlıksız telkinlerle karşı karşıya kalıp kalmadığıdır. Eğer kalınmışsa, yetişkinlik dönemlerinde bu olumsuz telkinlerin etkileri toplumun devamlılığını tehdit edebilecek boyutlarda kendini gösterebilir.

Nitekim bugün giderek sayısal bir artış gösteren ve geleceğin teminatı olarak görülen çocukların önemli bir bölümünün farklı derece ve yoğunlukta gelecekteki olası tehlikeleri başlatabilecek bir potansiyele sahip oldukları

* Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, DENİZLİ
e-posta: rsam@pau.edu.tr

gözlenmektedir. Bu nedenle çocukların toplum için kabul edilebilir ve toplumsal ideallere uygun bir biçimde davranışlar kazanabilmeleri için, çocuk ve aile ilişkilerinde ortaya çıkması muhtemel sorunların çok iyi etüt edilmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Bu gerçekleştirildiği takdirde soruna yerinde ve zamanında müdahale edilebilir. Aksi bir durumda sorun birikimsel olarak artmaya devam edecektir ve her artış istenilmeyen gerginliklerin yaşanılmasına yol açacaktır.

Bu çalışma içerisinde de bir bütün olarak çocukların şiddet eğilimleri ailenin değer aktarıcılığına bağlı koşullandırmaları açısından ele alınmakta ve değerlendirilmektedir.

Ailede Negatif Sosyal Öğrenme Süreci

Belli bir aile ortamında dünyaya gözlerini açan insan yavrusunun toplumun arzu ettiği bir bireyi haline gelebilmesi, bir yerde, onun, toplumsallaşma süreci içerisinde edindiği davranışların örgütlü toplum yapısı içerisinde de onaylanması koşuluna bağlıdır. Bu anlamda toplumun her üyesi için, doğup büyüdükleri sosyo-kültürel yapı ve yapılaşmalar içerisinde kendilerinden ne beklenilip ne beklenilmeğinin bilinmesinin büyük bir önemi bulunmaktadır. Buna göre, toplumun kendilerinden ne istenildiğini bilenler ve bu istekler doğrultusunda bir ödev ve sorumluluk bilincinde hareket edenler toplumsallaşma sürecinin başarılı örnekleri olarak kabul edilirler. Ancak toplumda, olumlu davranış kalıplarının ödüllendirilmesi kadar şiddete yönelik öğrenilen olumsuz davranış kalıplarının sürekli taklit edilip pekiştirilmesine de prim tanınmaktadır. Bu durum, başarılı bir toplumsallaşmanın gerçekleştirilmesinde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Çünkü insan yavrusu, toplumsallaşma sürecinin ilk ve en önemli basamağı olan aile ortamında, gücü elinde bulunduranı model almakta ve bu modelle kendini özdeşleştirmektedir. Kısaca çocuk, ailesinde model aldığı ve özdeşleştiği gücün tüm olumsuzluklarının uygulandığı şekliyle uygulayıcısı olmaktadır.

Şiddet konusunda yapılan araştırmaların bulgularında da bu durumu açıkça görmek mümkündür. Özellikle şiddet uygulayan ailelerde, çoğunlukla çocukların babalarının saldırgan davranışlarına tanık oldukları, şiddet davranışı patlak verdiğinde ya bir köşede unutuldukları ya da ayırıcı olarak karı-koca kavgasının içine sokularak yan tutmaya zorlandıkları saptanmıştır. Anılan bu durum, gelişme çağında şiddetin etkilerine maruz kalan çocukların, toplumda şiddet üretme açısından kritik bir rol oynayabileceklerini ifade ve işaret etmektedir. Nitekim uzun süre şiddet uygulanan ailelerde büyüyen erkek çocukların ergenlik çağına geldiklerinde saldırgan davranışlar göstererek, babalarının annelerine uygulamış oldukları baskı ve şiddetin benzerlerini kız kardeşlerine yöneltmeye başlamalarının gözlenmesi, bu görüşü doğrular niteliktedir (Özgüven, 2001: 301). Sutherland ve Gressey'nin yapmış oldukları araştırmalarda da bu hususa fazlasıyla dikkat çekilmektedir. Özetle, aile içerisinde belli bir şiddet veya suçlu davranış örneklerinin görülmesi halinde, olumsuz nitelikte ve onaylanmayan davranış örüntülerinin iletişim süreci içerisinde diğer insanlarla olan karşılıklı ilişki sonucu öğrenildiği savunusu yapılmaktadır (Sutherland-Gressey, 1955).

Aynı şeylerin bir başka benzerine, çocukların aileleri ve sosyal çevreleri tarafından ihmal edildiklerinde bu boşluğun, çocuğun negatif ya da başarısız bir şekilde toplumsallaşmasını belirleyen birbirinden farklı sosyolojik gruplar tarafından doldurulması sırasında da rastlanmaktadır. Başka bir ifade ile çocukların ihmali, birçok durumda karmaşık sonuçlara yol açan uzun bir sürecin ortaya çıkışını işaret etmektedir (Gutterman, 1999: 853). Çünkü ihmal, çocuğun güce dayalı birbirinden farklı nam salmış rol modeli edinme sürecini hızlandırmaktadır. Bu süreçte çocuklar, "her zaman yankı uyandırmış, şarkılara, öykülere konu olmuş, belli bir mücadeleye katılmış, direnç göstermiş hatta yiğitçe ölmüş olanlarla özdeşim kurmaya yönelmektedir" (Fanon, 2001: 109). Ancak bu sürecin beliren çok önemli bir tehlikesi vardır. Bu tehlike, daha çok gerçekle kurguyu birbirinden ayırmakta zorlanan çocukların, rol modeli olarak içselleştirdikleri ve benimsedikleri karakterlerin oynadıkları rollere kendilerinin talip olmaları ve bunu gerçekleştirmeyi istemelerinde ortaya çıkar. Bunun nedeni ise, çocukların, verilen mesajlar üzerinden kendilerine biçilmiş bir rolü oynamaya davet edildiklerini düşünmüş olmalarıdır. Nitekim ülkemizde bu anlamda,

birbirinden farklı televizyon kanalında yayınlanmakta olan diziler ve çizgi filmler, çocukların kendilerini davet edilmiş bir rolü oynamayı düşünmelerine fazlasıyla albenili veri sunmaktadır.

Örneğin Miroğlu, Ezel, Polat, Çakır, Memati, Ateş ve Selami, Adanalı ve Ankaralı Polisler, Kurşun Bilal vb. dizi karakterleri, nam salmış rol modelleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki tehlike, dizi kahramanlarının kurgusal davranışlarının gerçeğin kendisiyle yer değiştirmiş bir biçimde algılanmasıdır. Bu algılamada çocuklar, yeniyetmeler ve gençler, dizi kahramanlarının kendilerine verdikleri veciz ifadeler ve mesajlarla bir anlamda özdeşim kurmakta ve dizi kahramanlarının oynadıkları role, kendilerini, gerçekle kurguyu birbirinden ayıramama noktasında fazlasıyla kaptırmaktadırlar. Örneğin bir dizideki jeneriklere geçmiş bir ifadede şöyle denilmekteydi: "bir rüzgâr nereden eserse essin, ne kadar şiddetli olursa olsun bir kayadan tozdan başka ne alabilir" (Kurtlar Vadisi Dizisi). O halde, her şeyin üstesinden gelmek, kaya gibi güçlü olmayı gerektirmektedir. Çünkü kayadan, sadece üzerindeki tozdan başka bir şey alınamamaktadır. Bu nedenle, kendinden bir şey alınmasını istemeyenler, kendilerini kaya gibi güçlü olmak zorunda hissetmeye başlamaktadır.

Aynı şeyleri, çizgi kahramanları ve oyuncak karakterleri üzerinden de ele almak mümkündür. Örneğin, Bakukan Savaşçıları, Cille, Speider Man, Tirol Efsanesi, Manyetik Halka, Rakumların Savaşı, Element Avcıları, Taşın Sırrı, Pokemon (Pocket Monster-Cep Canavarı), Süpercan, Harika İşler Takımı, Virüs Saldırısı, Transformers vb. çizgi kahramanları ve oyuncak karakterleri de tıpkı dizi karakterlerinde olduğu gibi nam salmış modeller olarak çocukların, yeniyetmelerin ve gençlerin karşısındadır. Bu çizgi karakterleri üzerinden de şu mesajlar verilmektedir: "karşı saldırıya geç zafer senin olsun, kapışmalar kadim kurallara göre yapılacak, kötü adamlara dersini verelim, tarafını seç, iyiler ve kötüler arasındaki savaşın kaderini sen belirle, gezegeni kurtarmaya hazır ol, denilmektedir. Ayrıca, barışın, adaletin ve cesaretin gücünün, ancak insanüstü özelliklere sahip olunduğunda ve bunun bir ekip işi olarak yapıldığında gerçekleşebileceği telkininde bulunulmaktadır. Bu emir cümleleriyle yapılan telkin ve önerilerin etkisinde kalan çocukların, yeniyetmelerin veya gençlerin bir süre sonra negatif öğrenme nedeniyle kendilerini, bir kanun koyucu, yargıç, kurtarıcı, kahraman, adalet dağıtıcısı veya cezalandırıcı olarak görmeleri kaçınılmazdır. Çünkü burada kötülük konusunda trajik bir sorumluluk yüklenmektedir. Bu nedenle, bahsi geçen trajik sorumluluğu bir ödev ahlakı üzerinden öğrenerek içselleştiren ve uygulamaya koyanların her biri, birer adalet arayıcısı ve dağıtıcısı veya bir cezalandırıcı olarak, kendileri dışındaki güvenlik güçlerine ihtiyaç duymayan illegal anlamda yok edici bir güce dönüşmektedir.

Burada beliren sorun sosyal öğrenmenin negatif yönüdür. Kısaca, olumlu yönde edindiğimiz ve onaylanan bütün davranışlarımız gibi olumsuz yönde olan ve onaylanmayan davranışlarımızın da öğrenilmiş olmasıdır. Böyle bir negatif öğrenme sürecinde, özellikle suç teknikleri yanında suçluluğun nasıl rasyonalize edileceği, utanç duygusunun ne şekilde nötrleştirileceği gibi suçun psikolojik yönleri de öğrenilmektedir (İçli, 2004: 111). Örneğin, sorumluluğun reddi, verilen zararın, mağdurun reddedilmesi, suçlayanın suçlanması ve onur kazanma istemi, suç işleyenin suçunu mazur gösterecek negatif sosyal öğrenmeye bağlı nötrleştirme teknikleridir (Attar, 1994: 21–22). Buna göre, tüm olumsuz nitelikteki saldırgan davranışların meşru bir savunma olarak görüldüğü, güçlü olanın daima haklı kabul edildiği, karşıt tepkiler kurularak bunun haklılaştırıldığı, örneğin, "benden çalınanın hakkım olarak geri aldım" denildiği her durumda aslında anormal olanın normalleştirilmeye çalışılması söz konusudur. Böylelikle her suçlu, "suçlu davranışını daha güçlü şükran duyguları üzerinden idealleştirmektedir" (Kernberg, 2003: 140–141).

Bu ifadelerden hareketle, bir biçimde aileleri içerisinde otoriteyi model alarak veya nam salmış rol modelleriyle kendilerini özdeşleştirerek birbirinden farklı nitelikteki öldürme, yaralama, şiddet ve cezalandırma teknik ve yöntemlerini öğrenen çocuklar, yeniyetmeler ve gençlerin, hayatlarının belli bir döneminde kendi otoritelerini tesis etmeye yönelebilecekleri söylenebilir. Çünkü anormal

olanın normalleştirilmesi ve normal kabul edilmesi, onun uygulanmasını kolaylaştıran en önemli etkendir. Örneğin bu anlamda "yiğitler namıyla anılır" sözünü anormali normalleştiren olumlu bir bakış tarzı olarak düşünmek mümkündür. Bu olumlu bakış tarzı, namıyla anılanların bir rol modeli olarak seçilmelerine ve onların tüm yapıp etmelerinin sorgusuz sualsiz kabullenilmesine uygun bir zemin hazırlamaktadır. Doğal olarak, sorgu sual sormayanlar ve nam salmış rol modellerinin yaptıklarını bir ödev olarak kabullenenler, bir süre sonra kendilerini sorgulayıcı konumunda görmeye başlamakta, dolayısıyla da bir sorgulayıcı olarak kendilerinden sorgu sual sorulmasını istememektedir. Çünkü onlar, bu aşamada kendilerini, bir kanun koyucu olarak görmeye başlamaktadırlar. Bu bağlamda, kanun koyucuya ve kanuna her karşı geliş, kendilerini kanun koyucu, adalet dağıtıcısı, kahraman, koruyucu veya cezalandırıcı ilan edenlerin, her karşılaştıkları durum veya olaydan kendilerine vazife çıkaracak şekilde illegal bir güvenlik gücü olarak görevlerini kendi bildikleri şekliyle yapmaları ve sorun gördükleri şeyi halletmeleri kaçınılmazdır, denilebilir.

Meşrulaştırılmış Şiddeti Onaylayan Kültür Değerlerinin Aktarılması

Şiddetin, saldırganlığın ve suçlu davranışın öğrenilmesi, sadece, doğal bir aile ortamındaki tartışma ve çatışmalara bağlanamayacağı gibi çocukların, yeniyetmelerin ve gençlerin nam salmış rol modelleriyle özdeşleşmeleri üzerinden de açıklanamaz. Bunun çok daha derinlerde yatan bir nedeni olmalıdır. Bu nedenle şiddet, saldırganlık ve suçlu davranışın açıklanması ve tanımlanmasında içinde yaşanılan yerin özellikleri, yapısı ve bu yapıda geleceğin kültür mirasının bırakılacağı tiplerin oluşumunu sağlayan kültür kodlarının çok ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Böylelikle hangi davranışın saygın, onurlu ve yerine getirilmesi gereken zorunlu bir görev kabul edildiği ya da canice gerçekleştirilen bir eylem biçimi olduğu ortaya konulabilir.

Bu bağlamda, çocukların, yeniyetmelerin ve gençlerin şiddete, saldırganlığa veya suçlu bir davranışa yönelirken, onu, bir amaç mı yoksa bir araç için mi kullanmış oldukları aydınlatılmalıdır. Çünkü genel olarak bu türdeki davranışların bir amaç haline getirilmesi kınanmakta iken, araç olarak kullanılabileceği durumlar kabul edilebilir bulunmaktadır. Araç ve amaç arasındaki farkı, ringde birbirine yumruk atan boksörlerle, sokakta kavga eden iki kişinin arasında geçen yumruk dövüşüne bakarak çıkarmak mümkündür. Boksörlerin birbirlerine karşı uyguladıkları saldırı ve şiddette maçı ve ekmeğini kazanmak için belli kurallar dâhilinde karşısındakine zarar verilmesi söz konusudur. Buna karşın ikinci seçeneğin temelinde bir başkasını sadece incitmek ve ona zarar vermek yer almaktadır. Aynı farklılık, bıçağını hastasını iyileştirmek için kullanan bir doktorla, insanları öldürmek için kullanan bir katil arasında yapılabilecek bir karşılaştırmadan da elde edilebilir. Bu bağlamda meşru şiddetin veya saldırganlığın, gayri meşru şiddet ve saldırganlığa göre daha sınırlı ve belli, formel olarak daha organize edilmiş ve düzenlenmiş olduğu söylenebilir (Corbin, 1989: 45). Ancak burada yapılan ayrım çok keskin değildir. Çünkü her toplumun kültür kodları ve insan yetiştirme düzeni birbirinden farklılık göstermektedir. Kısaca bir toplumda amaç olan bir şey, bir başka yapı ve yapılanma içerisinde araç olabilmektedir.

Buna göre her toplumun, şiddeti, saldırganlığı hatta suçlu davranışları meşru sayabileceği ve onların her birini meşru bir yönde kullanabileceğine yönelik haklı gerekçeler gösterebileceği sonucuna ulaşılabilir. Kuşkusuz toplumun, onaylanmayan bir davranışı haklı gerekçeler göstererek onaylamasında en büyük destekçisi, bazı bilim insanlarınca da en küçük devlet olarak kabul edilen ailedir. Çünkü aileler, geleceğin yetişkinlerine belli değerleri aşılarken ve kodlarken, aynı zamanda onları, aşıladıkları ve kodladıkları değerler çerçevesinde de düşünmeye sevk etmektedir. İşte bu noktada bir davranışın meşru veya gayrı meşru bir eylem biçimi olarak kabul edilişi, ailenin bu kültür kodlarını başlı başına bir değer olarak gelecek nesillere aktarıcılığı esnasında belirginlik kazanmaktadır.

Örneğin aileler tarafından çocuklarda belirli bir kimlik edinmenin gerekli bölümünü oluşturabilmek için kötü nesneleri, gerçek düşmanlara ya da kötü ötekilere dönüştürmek üzere çaba sarf edilmektedir. Bu çabaları sayesinde aileler, dost ve düşman kavramları arasında belirgin bir ayrım yaratmakla birlikte

aynı zamanda gelecek nesilleri, kendileriyle benzerlik içerisinde olanlara merhametli ve sevecen; bunun dışında kalan ötekilere ise acımasız ve saldırgan davranmaları yönünde koşullandırmış olmaktadırlar. Böylelikle toplumun her bir üyesinin kendilerini bir taraftan kim olmadıklarıyla tanımlamaları sağlanırken, diğer taraftan düşmanla uyuşabilecekleri psikolojik bir ilişkinin başlamasının önüne geçilmektedir (Robins-Post, 2001: 106–119). Doğal olarak böyle bir yapı ve yapılanma içerisinde edinilen kodlar ve meşru görülen kültür değerleri, gelecek nesillerin tüm hayat alanlarının merkezine içselleştirilmiş bir biçimde getirildiğinde, artık, bedenlerini bir silah gibi kullanabilen "Haşşaşiyun Savaşçıları"yla her an karşılaşabiliriz, demektir.

Bahsi geçen savaşçılara Dünya'da olduğu kadar Türkiye özelinde de rastlamak mümkündür. Örneğin ilk etapta okuduğumuz andımızın bir mısrasında "varlığım varlığına armağan olsun", denilmektedir. Ayrıca sevgi ve sevincimiz ısırarak, dişleyerek, yeme eylemiyle gösterilmektedir. Bu sevgi ve sevincin daha coşkun ve taşkın hali ise, maçlardan çıktıktan sonra veya düğünlerde silahlardan etrafa saçılan mermi kovanlarından net bir biçimde anlaşılabilir. Bunun yanı sıra aynı savaşçıları, bir yiğitlik gösterdikleri için şeref payelerinin verilmesinde veya bir aile şerefinin ihlalinde lekenin temizleyicisi olarak da görmek mümkündür. Çünkü "at, avrat ve silah" çok önemli bir kültür kodu ve değeri olarak içselleştirilmiştir. Böyle bir kültür, yiğitlerinden, "düşmanın uykuda olduğu anlarda bile kuşkucu bir biçimde hareket etmelerini beklemektedir". O halde yiğit olmak, kuşkucu hareket edilmediği ve bu uğurda her türlü fedakârlık yapılmadığı sürece elde edilememektedir. Buna göre, sosyal öğrenmenin negatif etkisini yadsımamakla birlikte sadece Tv'de taş atanları gördüğümüz için taş atmadığımızı ya da nam salmış rol modellerine bakarak silaha sarılmadığımızı söyleyebiliriz. Böyle bir davranışta bulunma nedenimiz, yani yeri geldiğinde her şeye düşman olabilecek bir yok edici olmamız, bize, şeref olarak algılatılan kültür kodlarından kaynaklanmaktadır. Nitekim kültürümüzde de kurban olmanın özel bir anlamı bulunmaktadır. Bu özel anlam kendini, bizde, yakıp yıkmadığımızda, yok etmediğimizde bir suçluluk ve utanç duygusu olarak göstermektedir. Böyle bir duygu, örneğin kınalı eller, kınalı başlar, kınalı kuzular, on beşliler, yüz yirmiler ve gidenlerin türkülerinde yer alanların üzerinde belli bir kolektif ruhun oluşumda etkili olduğu kadar aynı zamanda onları, belli bir yönde ivmelendiren bir güç olmuştur, denilebilir. Kısaca bu duygu, hem kurban edilenin ve yitik olanın trajik sorumluluklarını göstermekte hem de onların trajik sonları hakkında bir fikir vermektedir.

Bu nedenle günümüzde suç sosyolojisi ile ilgili literatürde de şiddet, saldırganlık ve suçlu davranışların tanımlanması ve açıklanmasında, sosyal yapı ile birlikte sosyal çevreyle olan eklemlenme mekânlarının çok ciddi bir biçimde analiz edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Özellikle sosyal yapı, kültür kodları, sosyal çevre düzeni ve düzensizliklerinin şiddete, saldırganlığa ve suça teşvik edici momentler tesis ettiği ve bu eğilimleri arttıran bir matris çizdiği üzerinde durulmaktadır (Bortner, 1988: 220). Bunun yanı sıra bahsi geçen yerlerde yapılan incelemelerin merkezi yörüngesinde kolektif bilincin kuvvetli ve somutlanmış yatkınlıklarını ihlal eden fiillerin doğasına ilişkin çözümlemeler fazlasıyla yer almaktadır (Wacquant, 2007). Kısaca, bahsi geçen kültür kodlarının içselleştirilme ve onların harekete geçirme biçimi, aynı zamanda "suç işleme fırsat ve imkânları bakımından suça teşvik edici bir rol oynamaktadır" (Brantingham-Faust, 1976: 284–296).

O halde, bütün bu ifadelerin ışığı altında şiddet, saldırganlık ve suçlu davranışın tanımlanmasında, ait olduğu kültür dokusu, yapısı, çevresi, kültür kodları dikkate alınmadan yapılan her açıklama, sınıflama ve kavramsallaştırmanın eksik olduğu söylenebilir. Çünkü normallik, anormallik, meşruluk, gayri meşruluk veya kutsanmışlık bu yapıya göre belirlenmektedir. Bunu daha da aydınlatmak ve işlevsel kılabilmek ise belli bir toplum veya topluluk değerleriyle karşılaşılmasını ve karşılaşılan değerlere takınılan tavırların karşılanma biçimlerine odaklanılmasını gerekmektedir. Böyle bir odaklanma gerçekleştirildiğinde birbirinden farklı hareket etme biçimlerinin temelinde yatan nedenler de ortaya konulmuş olabilir.

Geleneksel Eğitim Aracı Olarak Şiddet ve Saldırganlık

Bilindiği gibi toplum ve toplulukların devamlılığını sağlayan en önemli ilişki, toplum ve topluluklara ait kültürel birikimin genç kuşaklara aktarılması süreci içerisinde ele alınmaktadır. Kısaca eğitim kavramıyla tanımlanmaya çalışılan bu süreç, fert ve toplum ihtiyaçlarına yönelik sağlıklı bilgi, değer ve davranışların kazandırılması sürecidir. Ancak bu süreç, aynı zamanda gelecek nesillerin örgütlü toplum yapısı ve hayatına uyum sağlaması ve alıştırılması sırasında hem gönüllülük esasına göre istendik davranışları sergiledikleri ve ödüllendirildikleri hem de gerektiğinde cebirsel uygulamalara başvurularak cezalandırıldıkları bir süreçtir. Kuşkusuz bu sürecin de en önemli aktörü, ailedir.

Toplumumuzda genel anlamda dayağın reddedilmediği, onun, yeri geldiğinde bir ceza aracı olarak kullanıldığı bilinen ve kabul edilen bir görüştür. Özellikle yapılan araştırma ve incelemelerde de çocukların yaramazlığı ya da söz dinlememelerinde dayağa başvurulduğu, onun meşru sayıldığı ve geleneksel eğiticilik işlevine sığınılarak haklı çıkarılmaya çalışıldığı gözlenmektedir (Özgüven, 2001: 297–300). Nitekim "kızını dövmeyen dizini döver", "ben ağlayacağına sen ağla" şeklindeki veciz ifadeler, bu haklılaştırmayı doğrular niteliktedir. Denilebilir ki, dayağın veya şiddetin daha okul öncesi dönemde başlayan biçimsel olmayan düzeydeki bu haklılaştırım tarzı, çocukların okul çağına gelmesi sırasında da bu kez formel bir yapıda devam ettirilmektedir. Öyle ki ebeveynler, çocuklarını ilköğretime kayıt ettirip öğretmenlerine teslim etmeye gittiklerinde "eti senin kemiği benim" demektedirler. Buna göre dayak veya şiddet, biçimsel olan ve olmayan her iki yapıda da çocukları baskı altına alıcı ve onları disipline edici bir araç olarak görülmektedir. Burada beliren sıkıntı, gelecek nesillerin büyümeye, konuşmaya ve yürümeye başladığı andan itibaren baskı altına alan ve benliği daraltan bir kişilik sistemine girmiş olmalarıdır. Bunun temelinde ise, ailelerin çocuklarının uysallık ve boyun eğmelerini ödüllendirmeleri; buna karşın, hareketlilik ve canlılıklarını ayıplarla denetim altına alarak, onları cezalandırmaya çalışmaları yer almaktadır (Tezcan, 1987: 158). Burada düşünülen, uygulamaya konulan dolayısıyla da haklılaştırılmaya çalışılan şey, bu yolla, gelecek nesillerin tüm yaşamları boyunca eğitim yoluyla gerçekleştirilecek toplumsallaşma süreçlerinin şiddetin etkisi altında disipline edilmesi, onların yeri geldiğinde hem fizik hem de psikolojik olarak olgunlaşmalarının sağlanmasıdır (Teber, 1990: 93). Ancak böyle bir eğitim anlayışı, ezeli veya hayali düşmanların yaratılmasına, kişilerin kendinden ve başkalarından nefret duymalarına, dolayısıyla da sürekli kin besleme duygusuyla hareket etmeye eğilimli bireylerin çoğalmalarına uygun bir zemin hazırlamaktadır. Kısaca itaatkâr bir düzen ve düzenekte yetiştirdiğimiz gelecek nesillerden, gelecekte, boyun eğişe dayalı itaatkârlıklarının beklenilmeyen etkilerini görmek mümkündür.

Unutulmamalıdır ki, dilsiz ve sessiz bıraktıklarımız ilk elde "ortam sessizliğini bozarak ve dilsizliğe başkaldırarak" kendilerini göstermektedirler. Bu da şiddeti doğurmakta; şiddetin kendisi de beraberinde zoru ve tahakkümü getirmektedir (Çetinkaya, 1995: 8). Çünkü boyun eğiş, kişiyi, teslim olduğu iktidarı ele geçirmesi yönünde motive etmektedir. Bir başka ifadeyle boyun eğenler, kendilerine bunu yapanlara bir anlamda "senin iktidarından pay almak istediğim için boyun eğiyorum" demektedirler. Gerçi bu yolla, kişinin tabi oluşunun yarattığı kendilik nefretinin üstü örtülmektedir, ancak nefretin kendisi bu kez, yorulmak bilmeden üretilen düşmanlara çevrilmektedir. Diğer bir deyişle, üretilen düşmanlar, kişilerin kendi iktidar gereksinmelerine ve kendilerinden nefret etmeye yol açan ele geçirmelere çok uygun gelebilecek gerekçeler oluşturmaktadır (Gruen, 2004: 168–188). Böylelikle bu durumun süreklilik kazanması ve yapısallaşmasıyla birlikte toplumda hınç'a dayalı rahatsızlar ciddi biçimde artmaya başlamaktadır. Kısaca, Shakespeare'nin Macbeth'e söylettiği şu veciz ifade gerçekleşmektedir: "kötü başlayan şeyler, kendilerini hastalık olarak daha da güçlendirirler" (Kierkegaard, 2007: 118).

O halde, burada korku yoluyla bastırılan, dizginlenen yaşama yönelik itkiler ne kadar çok baskı altına alınır ve engellenirse, aynı şekilde yıkıma yönelik itkilerin de o kadar güçlü olabileceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Buradaki şiddetin, nefretin

ve yıkıcılığın daha çok yaşanmamış bir yaşamın sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Başka bir ifade ile belli bir gücün etkisiyle yaşamın baskı altına alınmasına yol açan bireysel ve toplumsal koşullar, belli düşmanlık eylemlerinin kendilerine ya da başkalarına yönelik beslendiği kaynağı oluşturan bir yıkım tutkusunu yaratmaktadır (Fromm, 1993: 163). Özellikle burada gücün kendisinin, sıklıkla nefretten doğması ve nefretle birlikte çoğalarak büyümesinin çok önemli problemleri ve tehlikeleri doğurabileceği üzerinde durulmalıdır. Çünkü kullanılan güç, kendisinin başlı başına bir çekim merkezi haline gelmesiyle birlikte, kendimizden olduğu kadar kendi dışımızdaki her şeyden nefretimizin de en derin ifadesi olmaya başlamaktadır. Yani güç, bir süre sonra birbirimizi ve kendimizi öldürmekte kullandığımız en önemli araç haline gelmektedir. Kısaca kendilerine hükmedilenler, önce kendilerine hükmederek içe dönük, sonrasında ise başkalarının hayatlarına hükmederek dışa dönük güç uygulamak suretiyle sürekli olarak sadece öldürmek için yeni insanların bulunduğu bir kısırdöngüyü harekete geçirmiş olmaktadırlar (Sartwell, 1999: 118–119).

Böyle bir tutkunun yeri geldiğinde toplumun bütününü de tehdit edebilecek bir yapıya bürünebileceği ihtimal dâhilinde dir, denilebilir. O zaman, aile üzerinden doğabilecek tehdit ve tehlikelerle karşılaşılmaması için her şeyden önce "en küçük devlet" olarak kabul edilen ailenin geleceğe sağlıklı bir şekilde taşınabilmesini sağlayacak uygulamalar özenle yerine getirilmelidir.

Aile İçi İlişkilerde Şiddet ve Saldırganlığın Bir İletişim Dili Olarak Kullanımı

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde iletişimi gerçekleştirecek olan dilin kullanılma tarzı, hem iletişimin sürekliliğinin sağlanmasında hem de çocuklara belli bir karakter formasyonunun kazandırılması açısından hayati bir önem taşımaktadır. Başka bir ifade ile dilin kullanılma tarzı, çok önemli bir biçimlendirme şeklidir. Yeri geldiğinde sınırları çizmekte, içte veya dışta kalışımızı işaret etmekte ya da belli bir şekilde şiddetin ve saldırganlığın ifade edilmek istendiği en önemli araç haline gelmektedir.

Bu bağlamda Bourdieuvari söylemde de dilin kendisi, kullanılma tarzına bağlı olarak başlı başına "bir iletişim aracı olarak görülmekle birlikte aynı zamanda baskı ve şiddetin de en önemli araçlarından biri sayılmaktadır" (Topper, 2001: 45). Özellikle erkekler arasındaki rekabet ilişkisinde geçerli olan ve onların belli bir nam almalarını sağlayan bir tür iletişim biçimidir (Marvin, 1989: 156). Ancak burada dilin kullanım tarzına bağlı olarak gösterilen baskı ve şiddetin niteliği ile ilgili olarak bir ayrıma gitme zorunluluğu vardır. Bunları, simgesel, tepkisel ve yok edici olmak üzere ele almak mümkündür. Simgesel şiddet, genelde itaat olarak algılanmayan itaatleri, kolektif beklentilere ve toplumsal olarak aşılanmış inançlara dayanarak çekip çıkaran şiddettir (Bourdieue, 1995: 188). Başka bir deyişle simgesel şiddet, meşru sayılan ve şiddet olarak kabul edilmeksizin varlığını sürdüren bir şiddet formudur. Özellikle de şiddetin nazik ve görünmez bir formu olarak maruz kalmaktan çok tercih edileni imlemektedir (Bourdieue, 1999: 192). Bu şiddet türüne Türk kültür tarihi içerisinde erkek çocuklarının belli bir yaşa geldiklerinde bir isim alabilmek ve bu isimle çağrılabilmek için cesaret gösterisinde bulunmalarının şart koşulması örnek gösterilebilir. Çünkü bu cesaret gösterisini başarılı bir şekilde tamamlayanlar isim hakkını elde etmekteydiler. Kısaca buradaki şiddet, hayatın idamesini sağlamaya yarayacak olan yeteneklerin sergilenmesinde kullanılabilecek bir araç konumundadır.

Buna karşın tepkisel şiddet, bir insanın kendisinin ya da başkasının yaşamını, özgürlüğünü, onurunu ve malını korumak için kullandığı şiddettir. Bu türde gerçekleşen şiddet, ölümden ziyade yaşamın hizmetindedir; amacı da yıkım değil, korumadır. Tepkisel şiddette temel amaç, tehdidin getirdiği zararı başka yöne çevirmektir. Burada şiddetin savunulmasının nedeni, yaşamın sürdürülmesi yönünde bir fonksiyon görmüş olmasından kaynaklanmaktadır (Fromm, 1994: 19). Bu şiddet türüne de yine bir önceki örnekte olduğu gibi Türk kültür tarihinde yapılan bir uygulamayı örnek gösterebiliriz. Örneğin Eski Türklerde, savaşa sürekli hazır bulunulması için yalnız ordunun değil tüm toplum üyelerinin de içinde bulunduğu barış zamanlarında düzenlenen av partileriyle

veya cirit oyunlarıyla sürekli kondisyonlarının yüksek tutulmaları söz konusudur. Burada da içinde yaşanılan kültürün öngördüğü şekliyle maruz kalınan şiddet, belli kazanımların elde edilmesi ve yeteneklerin yaşamın sürekli bir kararlılıkta sürdürülerek savunulabilmesi için geliştirilmesine yöneliktir.

Yok edici şiddetin temelinde ise, kasten zarar vermek ve öç almak vardır. Bu şiddet türü, kurban ya da kısas yasası şeklinde kendini göstermektedir. Temel olarak, ayakta kalmasını ve dengesini sağlamak için değerlerini korumaya çalışan toplum ve toplulukların reflekslerini ifade etmektedir. Burada hayatta kalma kuralı emredici biçimde işlemektedir. Özellikle değerleri tehlikeye sokan ve onların işleyişine zarar veren eylemlere karşı toplum ve topluluğun korunmasını sağlama almak amacıyla olası suç ya da suçların ne olduğunu anlamaya çalışmadan önce onlarla savaşılmaktadır (Picca, 1995: 19). Bu şiddet türüne de günümüzdeki terör eylemlerini, bombalama faaliyetlerini, töre cinayetlerini, kan davalarını ve vandalizme dayalı tüm eylem biçimlerini örnek olarak gösterebiliriz. Burada öldürmek, yakıp yıkmak, yok etmek bir tür kendini doğrulama yolu haline gelmektedir. Bu şiddetin uygulayıcılarını bir tür ölümsever kişi olarak tanımlamak mümkündür. Bu kişiler için kesin olan ve ısrarla istenen tek şey, denetleyemedikleri yaşamı denetim altında tutmak için yaşamı ölüme dönüştürmektir (Fromm, 1994: 25–30).

Bu ifadelerin ışığı altında belli bir aile ortamında çocuklarla kurulacak iletişimi başlatacak olan dilin kullanılma tarzının aynı zamanda çocuklarda buyurgan eğilimleri başlatabileceği, onlara militarist bir bakış açısını kazandırabileceği, itaate odaklı hareket eden ve müsemması olmayan otoriter kişilikleri inşa edebileceği ve hiçbir şekilde inisiyatif kullanamayan tiplerin oluşumuna uygun bir zemin hazırlayabileceği sonucuna ulaşılabilir. O halde, bir dilin içerisinde emir kipli ifadeler ne kadar çok sayıda ve çeşitte ise, hükmetmeye, boyun eğdirmeye dayalı buyurgan eğilimler de o kadar fazladır, denilebilir. Böyle bir durumda şiddeti bir iletişim dili olarak yaşayan ve kullananların gelecekte sergileyecekleri eğilimlerinin daha saldırgan ve fanatik nitelikte olabileceği kuvvetle muhtemeldir.

Şiddet ve Saldırganlığın Problemlerin Çözümünde Bir Yöntem Olarak Kullanılması

Demokratik kültür değerlerinin yeşermediği, etik düzeyde kişiler arasında kendi farklılıklarından kaynaklanan diyaloğa dayalı bir fark yaratılamadığı ve düşüncelerin özgürce yaşanılmadığı bir yerde beliren sorunların çözümü için şiddet ve saldırıya başvurmak çok önemli bir yöntem olarak görülmektedir. Kuşkusuz böyle bir yönteme sıkça başvurmasının arka planında ailedeki negatif öğrenme süreci, meşrulaştırılmış kültür değerleri, aile yapısı, eğitim anlayışı, iletişimi sağlayan dilin kullanılma tarzı ve birbirinden farklı hizaya getirme stratejileri vb. belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu uygulamaları ve stratejileri, daha çok yapıcılık ve yaratıcılıktan ziyade yok ediciliğin hâkim olduğu yerlerde görmek mümkündür. Ayrıca bu şiddete, yaşanılan ülkenin savaş veya sömürge halinde olması durumunda da rastlanılmaktadır. Kısaca bu yöntemle, herkesin özgürce sesini duyurabilmesinin önüne daha yüksek perdeden bir sesin çıkarılmasıyla geçilmektedir. Başka bir ifadeyle en yüksek perdeden çıkarılan sesle, bütün diğer sesler susturulmaktadır. Ne yazık ki, gelecek nesiller, toplumsallaşma sürecinin her aşamasında bu uygulama ve stratejilerin birer canlı tanığıdır. Bu uygulamanın ilk başladığı yer ise aile ortamıdır ve bu ortamda ilk elde suskunluk ödüllendirilmektedir. Bu anlamda "sürüden ayrılanı kurt kapar" ve "söz gümüşse sukut altındır" şeklindeki veciz ifadelere, bu ödüllendirmenin dışa yansıma biçimleri veya örnekleri olarak bakılabilir.

Unutulmamalıdır ki, her ödüllendirme kendini daha da taçlandıracak ve bulunduğu yeri haklılaştıracak mekanizmaları işlevsel kılmaktadır. Nitekim günümüzde de çok sayıda ülkede şiddet ve saldırganlığa, onların doğaları gereği araçsal bakılmaktadır. Öyle ki, tüm diğer araçlar gibi, şiddet ve saldırganlığın da her daim amacın rehberliğinde ve onunla birlikte meşrulaştırılmaya ya da haklılaştırılmaya gereksinim duyduğu vurgusu yapılmaktadır. Burada şiddet ve saldırganlığın, sadece açık değil aynı zamanda mevcut olduğu ve her amacın aracı haklı kıldığına değinilmektedir (Arendt, 1997: 57–58). Bu anlamda belli bir gruba giren kişilerin kendilerini ifade etmelerinde ya da

başkaları tarafından tanınmak ve onaylanmak istemeleri durumunda, şiddet ve saldırganlığa yönelmek suretiyle, bunu, yaşadıkları sorunların veya anlaşmazlıkların çözümünde başarılı bir yöntem olarak kullanılmaları kaçınılmazdır, denilebilir. Buna göre, iletişime açık olmayan, sürekli boyun eğen, öğrenilmiş çaresizliği yaşayan ve bağımlı bir kişiliğe sahip olan herkeste şiddete ve saldırganlığa yönelim, kendini ifade etme biçimi olduğu kadar başkaları tarafından tanınmanın ve onaylanmanın gerçekleşebilmesi için bir önkoşul oluşturmaktadır (Michaud, 1997: 104–120). Böylelikle kendini ifade ederek tanınma için yapılan ve dönüştürülen her mücadele, aynı zamanda hayatın idamesi için de bir mücadeleye dönüşmektedir (Türkdoğan, 1996: 146). Bunun yanı sıra geleneksel kültür kodları ve eğitim anlayışı gereği üretilen ve çoğaltılan düşmanlar üzerinden başvurulan bu yöntem, insanlara, kendi gerçeklerinden, iç hayaletlerinden hatta kendi iç nefretlerinden kaçmalarının da bir yolunu sunmaktadır (Gruen, 2004: 188).

Ancak bu yönteme uzun süre devam edilmesi durumunda bu yöntemi tatbik edenlerin algılamaya bağlı olarak gerçeklerden bağının kesilmesi tehlikesiyle karşılaşılmaktadır. Özellikle uygulayıcılarının uzun vadede Skinner'in deyimiyle "özgür ve onurlu davranış yanılgısına" düşmekten kendilerini kurtarmaları mümkün değildir. Başka bir ifadeyle, Arendtvari söylemde kötülüğün olağanlığı denilen şey gerçekleşmektedir (Michaud, 1997: 93).

Şiddet ve Saldırganlığa Yönelimde Davranış Düzenleyicilerinin Etkisi

Ailedeki gelenek ve görenekler, yaşanılan yerdeki çevresel tutum ve değerler, çocuk yetiştirme düzeninde uygulanan disiplin ya da terbiye etme tarzları, çocukların algılanma biçimleri, içinde bulunulan mekân içerisinde nasıl hareket edilmesi gerektiği ile ilgili olarak davranışları düzenleyen normları inşa etmektedir. Ancak davranışları düzenleyen bu normlar, çocukların, yeniyetmelerin ve gençlerin aşırılıklarının dizginlenmesinde, onların sapkın nitelikteki davranışlara yönelmelerinin engellenmesinde talim ve terbiyecilik rolünü yerine getirmekle birlikte, aynı zamanda bir ihlalde bulunulduğunda veya sapkın bir davranışın cezalandırılması gerektiğinde çok önemli bir yol gösterici konumundadır. Kısaca davranışları düzenleyici normlar, yeri geldiğinde cezanın nasıl ve ne şekilde uygulanması gerektiğini belirlemektedir. Nitekim bu konuyla ilgili zaman zaman çeşitli nedenlerden ötürü hasımlar arasında şiddetli kavgaların olması, namus ve şerefin lekelenmesi durumunda kalındığında çocukların saldırganlaştıklarını, şiddete yöneldiklerini hatta suç işlediklerini, gelenek, görenek ve çevresel değerlerle birlikte ailenin yönlendiriciliğinde yapılan telkinlerle gerçekleştirildiğini gösteren çok sayıda örnekle karşılaşılabilir.

Örneğin Türkiye'nin kırsal kesimlerinde değerlerin derin bir kuşatıcılığı altında yaşayan geniş ailelerin çocuklarını kanlılarından öç almaya teşvik ettikleri saptanmıştır. Özellikle bu teşvikte bulunan aileler çocuklarından hasımlarıyla giriştikleri mücadelelerde kısasın "kıyamete bırakılmamasını", "kanın kanla ödenmesini" istemektedirler. Çoğu zaman bir duygu sağanağı altında yapılan bu şartlandırmalar, çocukların yerine getirecekleri trajik görevi, bir şeref ve haysiyet meselesi olarak algılamalarına neden olmaktadır (Tezcan, 2000: 109). Böylelikle aile üyelerinden biri öldürüldüğünde çok küçük yaşlarından itibaren ailenin diğer üyelerinin sürekli ikaz, teşvik ve telkinini gören çocuklar, kanlarını yerde bırakmayacak şekilde bir hareket tarzını geliştirmeye koyulmuş olurlar.

Başka bir ifadeyle kendilerine çileci bir ideal sunulan gelecek nesillerden, çektikleri acıları anlamlı bir şekilde gerekçelendirebilecekleri tepkilerde bulunmaları beklenilmektedir (Bernstein, 2010: 158). Bu beklentilerin somut bir biçimde gerçekleştiği yerlerde aynı zamanda nefretin kendisi de güçlü akılcılaştırmaların eşliğinde karmaşık bir saldırganlık duygusu ve yıkım arzusu olarak kendini göstermektedir (Kernberg, 2000: 44). Nitekim kurban olarak görülenlerden fiziksel ve psikolojik uzaklığın arttırılmasıyla zalimleşmek daha kolay hale gelmeye başlamaktadır. Bir anlamda kötülüğü yapanlar, bu sayede yaptıklarının sonucuna tanık olma derdinden kendilerini kurtarmaktadır (Bauman, 1997: 200). Burada vahim olan şey, şiddeti veya yok edici eylemi gerçekleştirenlerin daha 18 yaşına gelmemiş, yani reşit olmamış çocuklara bir

silah verilerek işletilmesidir. Bunun nedeni, yaş küçüklüğünün cezai sorumluluk üzerindeki hafifletici etkisinden ileri gelmektedir (Yavuzer, 1998: 59–62). Dolayısıyla çocuklar tam da bu noktada Aristoteles'in deyimiyle adeta kendilerini "dama oyununda tek başına öne sürülen bir taş olmaktan veya avlanmayı bekleyen yabanıl bir hayvan gibi hissetmekten kurtaramamaktadırlar" (Keane, 1998: 69). Kısaca çocuklar, yeniyetmeler ve gençler, feda edilmiş olan seçilmiş kurbanlar veya yaşanan sorunların aşılmasında kullanılacak "günah keçisi" ilan edilen birer şamar oğlanıdırlar.

Kuşkusuz çocukların, yeniyetmelerin ve gençlerin, birer seçilmiş kurban olarak böyle bir trajik görevi yerine getirmelerinde, onların, tıpkı yetişkinler gibi davranmaları gerektiği yönündeki beklentileri yerine getirebilecek algılamaların veya bakış tarzlarının etkisinde çok fazla kalmış olmalarıdır. Böyle bir değer sistemi ve yapısı içerisinde egemen konumda olan zihniyet, kurban olarak seçtiklerinden, kendileri için öngördükleri rolleri oynamalarını beklemektedir. Bu zihniyet, çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik nitelikte olası sorunlarını bir sorun olarak görmediği gibi aynı zamanda bu sorunların çözümüne katılım sağlamak suretiyle vakit ayırmayı bir lüks saymaktadır. İşte bu nedenledir ki, çocukların daha ilk fizyolojik değişmeye başladığı zaman dilimleri, aynı zamanda onların, evlenme çağına girdiğinin bir habercisi olmaya yani, çocukluktan genç erkekliğe, yetişkinliğe veya gelin kızlığa geçilmiş olduğunun işaretçisi olarak değer kazanmaya başlamaktadır. Burada önemli olan ve çocuklardan beklenen şey, onların, erkeklik ve kadınlıkla ilgili rol ve tutumlarını büyük bir olgunlukla oynamalarıdır. Bütün bunlar ise, çocuğun veya gencin duygularını bastırmayı, içine gömmeyi, az konuşup çok düşünmeyi ve kararlarında tutarlı olmayı küçük yaşlarından itibaren öğrenmek zorunda bırakmaktadır (Çelebi, 1990: 375–376).

Burada unutulmaması gereken şey, minyatür yetişkin olarak algılanan, özellikle yetişkinlerin güç ve otoritelerinin olduğu yerlerde, onların suç etkinliğine kurban olarak katılmaları gerektiği düşünülen çocukların, bir süre sonra kaçınılmaz bir biçimde bu etkinlikleri taklit etmeye başlamalarıdır. Başka bir ifadeyle çocuklar, daha önceleri yetişkinlerin güç ve otoritelerine dayalı olarak gerçekleştirdikleri suç etkinliklerini, gelecekte kendileri güçlü bir yetişkin ve otorite haline geldiklerinde bu sefer kendi dışında olan başkaları tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler (Postman, 1995: 172–173). Yıkıcı değerler üzerinden gerçekleşen böyle bir döngüde asıl tehlike kaybedecek hiçbir şeyi olmayanlar ve bu nedenle de sınırsız bir şekilde güçlü olmak isteyenlerdir. Çünkü böyle bir istek bir süre sonra münferit terörizm gibi tamamen olumsuz bir biçim alabilmektedir (Eaglaton, 2004: 226). Bu olumsuz biçimin daha geniş ölçekte gerilla savaşına ve en uç noktasında konvansiyonel bir savaş haline gelebilmesi de her daim mevcuttur (Schlesinger, 1994: 147).

O halde, bu ifadelerin ışığı altında bütün bunları bir şekilde öğrenen çocukların minyatür birer yetişkin olarak hayatın tüm acımasızlığı ve şiddetini öğrendikleri sonucuna ulaşılabilir. Çünkü kendilerine önerilen rolleri yerine getiremeyenler, bundan korkanlar veya rollerini reddedenler, toplum veya topluluk içerisinde olumlu bir değer atfedilen yiğit, mert ve delikanlı sıfatlarıyla anılmamış olmanın ağır baskı ve basıncını üzerlerinde hissetmeleri kaçınılmazdır. Dolayısıyla çocuklar bu ağır baskı ve yaptırımdan kurtulabilmek için kendilerine öngörülen sıfatlarla anılabilmek adına gerektiğinde şiddet veya suç davranışında bulunmaktan çekinmezler.

SONUÇ

Günümüzde gerek Dünya'da gerekse Türkiye'de yaşanan hızlı değişimler sorun çözücü olduğu kadar aynı zamanda sorun yaratıcı bir niteliktedir. Genel anlamda hızlı değişimler sonucu yaşanan sorunlar, değişime adapte olmak isteyenlerin kendilerini yeterli teçhizat ile teçhiz edememelerinden kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile kendilerini bir şekilde değişime adapte edemeyenler, onun neden olacağı sarsıntıları ve gerilimleri yaşamak zorunda kalmaktadır. Denilebilir ki bu sarsıntı ve gerilimlerin en önemli odağını çocuklar, yeniyetmeler ve gençler oluşturmaktadır. Çünkü içinde yaşadıkları toplum veya topluluğun en uç noktasında yer almakta ve en savunmasız biçimiyle yaşamaktadırlar. Bu nedenle, çocuklar, yeniyetmeler ve gençlerdeki şiddet ya da suç eğiliminin ortaya çıkmasını ivmelendiren aile ve aileye bağlı değişkenlerin incelenmesinin büyük bir önemi vardır.

Nitekim bugün içinde yaşanılan yüzyılın bir şiddet veya suç yüzyılına dönüştüğü gerçeğine dikkat edildiğinde anılan değişkenlerin neden incelenmesi gerektiği kendiliğinden anlaşılabilir. Çünkü geçmişteki izlenimler ve elde edilen kazanımlar, daha sonra iyi veya kötü yönde yaşanacakların çok önemli bir habercisi konumundadır. Bu en veciz biçimde, "ne ekersen onu biçersin" ya da "rüzgâr eken fırtına biçer" sözleriyle özetlenebilir. Zaten günümüzde yaşanılanlar da bu veciz ifadelerin bir yansımasıdır, denilebilir. Bir başka ifadeyle gelecekte kültür mirasını bırakacağımız nesilleri, mezar kazıcılarımız olarak kendi ellerimizle yetiştiriyoruz.

O halde, olumsuz ve elverişsiz çevre şartlarının geçerli olduğu yapı ve yapılanmalar içerisinde yetiştirilen nesiller, ait olduklarını düşündükleri yapılardaki yaşadıkları dışlanmışlıkları ve baskıları, kendilerini bu yapılarla bütünleştirmek isteyenler üzerinde de yaşatmaya adaydırlar. Çünkü "aman dileyenler" bir şekilde gelecekte "aman dilettirmekten" kendilerini alamayacaklardır. Bu durum, içinde yaşanılan yerde başlı başına bir şiddet veya suç normunun oluştuğunu işaret etmektedir. Dolayısıyla bu olumsuz durumun yaşanılması istenmiyorsa toplumda ve onun en küçük yapı taşı olan ailelerde yapıcı nitelikte değerler inşa edilerek bunun eğitimi verilmelidir.

KAYNAKÇA

Arendt, H. (1997). Şiddet Üzerine, (Çev: B. Peker), İstanbul: İletişim Yayınları.

Attar, H. (1994). Eğitim Ve Çocuk Suçluluğu, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 76.

Bauman, Z. (1997). Modernite Ve Holacaust, (Çev: S. Sertabiboğlu), İstanbul: Sarmal Yayınları.

Bernsteın, R. J. (2010). Radikal Kötülük: Bir Felsefi Sorgulama, (Çev: N. Erdoğan-F. Deniztekin), İstanbul: Varlık Yayınları.

Bortner, M. A. (1988). Delinquency And Justice, Usa: Mcgraw-Hill Book.

Bourdıeu, P. (1995). Pratik Nedenler: Eylem Kuramı Üzerine, (Çev: H. Tufan), İstanbul: Kesit Yayınları.

Bourdıeue, P. (1999). Outline Of A Theory Of Practice, Cambridge: Cambridge University Press.

Brantıngham, P. J.-Faust, F. L. (1976). "A Conceptual Model Of Crime Prevention", *Crime And Delinquency,* (22), 284–296.

Corbin, J. (1989). "İspanya'da Ayaklanmalar": *Antropolojik Açıdan Şiddet,* (Yay. Haz. David Riches), (Çev: D. Hattatoğlu), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çelebi, N. (1990). "Köy Gençlerinin Sorunları", *Aile Yazıları III,* (Der. Beylü Dikeçligil), Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Çetinkaya, H. (1995). Umudumuzun Cellâdı Kimliklerimiz, Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları.

Eagleton, T. (2004). Kuramdan Sonra, (Çev: U. Abacı), İstanbul: Literatür Yayınları.

Fanon, F. (2001). Yeryüzünün Lanetlileri, (Çev: Lütfi F. Topaçoğlu), İstanbul: Avesta Yayınları.

Fromm, E. (1993). Özgürlükten Kaçış, (Çev: Selçuk Budak), Ankara: Öteki Yayınevi.

Fromm, E. (1994). Sevginin Ve Şiddetin Kaynağı, (Çev: Y. Salman-N. İçten), 6. Basım, İstanbul: Payel Yayınevi.

Gruen, A. (2004). **Normalliğin Deliliği: Hastalık Olarak Gerçekçilik-İnsandaki Yıkıcılık Üzerine Bir Kuram,** (Çev: İ. İgan), 3. Basım, İstanbul: Çitlenbik Yayınları.

Gutterman, N. B. (1999). "Enrolment Strategies İn Early Home Visitation To Prevent Physical Child Abuse And Neglect And The Universal Versus Targeted Debate: A Metaanalysis Of Population –Based And Screening-Based Programs". *Child Abuse Neglect,* 23 (9): 853–890.

İçli, T. G. (2004). **Kriminoloji,** Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.

Keane, J. (1998). **Şiddetin Uzun Yüzyılı,** (Çev: B. Peker), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Kernberg, O. F. (2000). **Sapıklıklarda ve Kişilik Bozukluklarında Saldırganlık,** (Çev: M. B. Büyükkal), İstanbul: Metis Yayınları.

Kernberg, O. F. (2003), **Aşk İlişkileri: Normallik Ve Patoloji,** (Çev: A. Yılmaz), 2. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kıerkegaard, S. (2007). **Ölümcül Hastalık Umutsuzluk,** (Çev: M. M. Yakupoğlu), 4. Basım, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Marvın, G. (1989). "İspanyol Boğa Güreşinde Şeref, Haysiyet Ve Şiddet Sorunu", *Antropolojik Açıdan Şiddet,* (Yay. Haz. David Riches) (Çev. Dilek Hattatoğlu), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Mıchaud, Y. (1997). **Şiddet** (Çev: B. Peker), İstanbul: İletişim Yayınları.

Özgüven, İ. Ethem (2001), Ailede İletişim Ve Yaşam, Ankara: Pdrem Yayınları.

Pıcca, G. (1995). **Kriminoloji** (Çev: E. Erbaş), 2. Basım İstanbul: İletişim Yayınları.

Postman, N. (1995). **Çocukluğun Yokoluşu** (Çev: K. İnal), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları

Ronıns, R.S.-Post, J. M. (2001). **Politik Paranoya: Nefretin Psikopolitiği** (Çev: İnci Kurmuş), İstanbul: Doğan Kitapçılık Yayınları.

Sartwell, C. (1999). **Edepsizlik, Anarşi ve Gerçeklik** (Çev: A. Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Schlesınger, P. (1994). **Medya, Devlet ve Ulus: Siyasal Şiddet Ve Kolektif Kimlik** (Çev: M. Küçük), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sutherland, E. H.- G. (1955). **Principles Of Criminology,** Chicago: J. P. Lippincott Co.

Teber, S. (1990). **Politik Psikoloji Notları,** İstanbul: Ara Yayınları.

Tezcan, M. (1987). **Kültür ve Kişilik,** Ankara: Bilim Yayınları.

Tezcan, M. (2000). **Türk Aile Antropolojisi,** Ankara: İmge Kitabevi.

Topper, K. (2001). "Not So Trifling Nuances: Pierre Bourdieue, Symbolic Violence And The Perversions Of Democracy", *Constellations Volume 8*, Number I, Pp. 42–46.

Türkdoğan, O. (1996). **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Timaş Yayınları.

Wacquant, L. (2007). **Urban Outcasts: Toward A Sociology of Advanced Marginality**, Cambridge: Polity Press.

Yavuzer, H. (1998). **Çocuk ve Suç**, 9. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.